

Länstyrelsen
Örebro län
Raoul Hjærtström
Direkt: 019/19 30 68
raoul.hjærtstrom@t.lst.se
Fax: 019/19 30 28

1102 jordbruk
A018 Bergsmansgård

L2038 1(4)

BESLUT
2005-12-12

Dnr: 432-08772-2005

 Riksantikvarieämbetet
Ink. 2005 -12- 27
Dnr:

**Byggnadsminnesförklaring av Ställdals gård,
Ställdalen 1:73, Ljusnarsbergs kommun, Västmanland**
(2 bilagor)

BESLUT

Med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen (KML) förklarar Länstyrelsen Ställdals gård, Ställdalen 1:73, Ljusnarsbergs socken och kommun som byggnadsminne. Byggnadsminnet markeras genom skraffering på bifogade karta.

Med stöd av 3 kap 2 § KML meddelar Länstyrelsen samtidigt följande skyddsbestämmelser:

Byggnaderna 1-5 får inte rivas eller flyttas.

Byggnaderna 1-5 får inte till sin exteriör byggas om eller till eller på annat sätt förändras.

I byggnaderna 1-5 får planlösningen inte förändras

Byggnad nr 6 skall vårdas och underhållas så att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

I byggnaderna 1-5 får fast inredning inte borttagas eller på annat sätt förändras. Till fast inredning räknas bl a golv, tak, lister, paneler, dörrar, dörr- och fönsterfoder, eldstäder, skåpinredning och trappor med räcken.

Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska

2006-01-02 beslut. KML
Ljusnarsbergs KML = BM-reg. 1102

BESLUT
2005-12-12

Dnr: 432-08772-2005

värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.

Det med heldragen röd linje markerade området på bilagda ritning, får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Området skall hållas i ett sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd ifråga om underhållet av byggnaderna och vården av det kringliggande området..

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd att byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna.

Enligt 3 kap 21 § KML tillämpas beslut enligt 3 kap 1 § utan hinder av att talan förs mot beslutet.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Ställdals gård har initierats av Länsstyrelsen mot bakgrund av att ett större statsbidrag lämnats för vård och underhåll av gårdens byggnader.

Länsstyrelsen har under hösten 2004 gjort en kulturhistorisk utredning av anläggningen.

Ett förslag till skyddsbestämmelser har upprättats 2005-09-15.

Riksantikvarieämbetet har 2005-10-07 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och de föreslagna skyddsbestämmelserna.

Örebro läns museum har 2005-10-31 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och de föreslagna skyddsbestämmelserna.

Ljusnarsbergs kommun har 2005-11-24 meddelat sig inte ha något att erinra mot en byggnadsminnesförklaring av Ställdals gård med de föreslagna skyddsbestämmelserna.

Ställdals gård ägs av Ahlstrom AB, bolaget har 2005-11-25 accepterat byggnadsminnesförklaringen med tillhörande skyddsbestämmelser.

HISTORIK

Bergsbruket har spelat en betydelsefull roll i länets historia från 1100-talet fram till 1970-talet, främst i den del som kallas Bergslagen. Under 1600-talets stormaktstid riktades ett stort intresse från statsmaktens sida för att utvinna mineraltillgångarna i Bergslagen, och det är under denna tid som både bergsbruket och bebyggelsen expanderar, och får en mer organiserad och tydlig struktur i de tidigare glest befolkade områdena.

I Bergslagen utvecklade bönderna tidigt en näring bestående av en kombination av jordbruk och bergsbruk. För flertalet av dessa så kallade bergsmän var jordbruket huvudnäringen, medan arbetet i hyttan eller smedjan var en bisyssla. Bergsbruket var periodvis mycket lönsamt, vilket skapade förutsättningar för en särpräglad och rik byggnadskultur. De äldsta bergsmangårdarna utgjordes av kringbyggda, fyrålgade gårdsanläggningar.

Bergsmännen blev föregångare inom byggandet och uppförde påkostade s.k. bergsmansgårdar. Bl.a. introducerades rödfärgen betydligt tidigare i Bergslagen än i de rena jordbruksbygderna. Under det tidiga 1800-talets högkonjunktur skapades bergsmansgårdar med herrgårdsliknande karaktär. Ett karakteristiskt inslag på bergsmansgårdar av alla kategorier är de krönte skorstenarna av gjutjärn.

Ställdals gård uppfördes ursprungligen under 1600-talet, och är idag den äldsta bevarade bebyggelsemiljön i Ställdalen. De nuvarande byggnaderna härrör i huvudsak från 1800-talet. Anläggningen består av ett flertal bostads- och ekonomihus som är grupperade kring en öppen gård. Ställdals gård är ett av länets få bevarade exempel på en kringbygd bergsmansgård med rötter i 1600-talet.

MOTIVERING

Bergsbruket har satt en stark prägel på byggnadskulturen i Bergslagsdelen i Örebro län. Bergsmansgården är som byggnadstyp ett bärande inslag i denna byggnadskultur. Ställdals gård är ett av de få bevarade exemplen i

BESLUT
2005-12-12

Dnr: 432-08772-2005

länet på en fyrlängad bergsmansgård med anor från 1600-talet, den tid då bergsbruket i länet etablerades i stor skala.

Genom sitt stora bebyggelsehistoriska värde och välbevarade ursprungliga karaktär fyller Ställdals gård väl kraven i 3 kap 1 § kulturminneslagen – ”synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde” – för att skyddas och bevaras som byggnadsminne.

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten i Örebro län.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Sören Gunnarsson jämte ledamöterna Marie-Louise Forsberg-Fransson, Inger Högström Westerling, Margareta Karlsson, Sören Larsson, Mats Sjöström, Helena Vilhelmsson, Anna Ågerfalk, Göran Arveståhl och Bo Rudolfsson.

I den slutliga handläggningen deltog även länsassessor Per Undén.

Sören Gunnarsson
Landshövding

Raoul Hjærtström
Bitr länsantikvarie

Bilagor

Hur man överklagar Länsstyrelsens beslut
Karta

Kopia till

Riksantikvarieämbetet (bilaga; besvärshänvisning)
Lantmäterimyndigheten i Örebro län
Örebro läns museum

Bilaga till Länsstyrelsens
beslut 2005-12-12
Dnr 432-08772-2005
Byggnadsminnesförklaring av
STÄLLDALS GÅRD,
Ställdalen 1:73
Ljusnarsbergs socken,
Ljusnarsbergs kommun

1. Bostadshus
2. Bostadshus
3. Bostadshus
4. Bod
5. Bod
6. Timmerbyggnad

